תרומה

א. שוין געראדט פיל מאל[1] בנוגע די שמות הסדרות: כאטש אז בפשטות איז דער נאמען פון יעדער סדרה ע"ש התחלתה, וויבאלד אבער אז עס איז א מנהג ישראל זיי אזוי רופן, וואס מנהג ישראל תורה היא[2] און אין תורה זיינען אלע ענינים בתכלית הדיוק, איז מובן אז דער נאמען פון יעדער סדרה דריקט אויס דעם תוכן מיוחד פון דער סדרה[3];

וכמובן אויך פון תורת הבעש"ט[4] בנוגע ענייני העולם בכלל, אז "שמו אשר יקראו לו בלה"ק" איז דער חיות פון דער זאך (ובמילא איז מרמז אויף איר תוכן).

און דער ענין, אז דער שם הפרשה איז ניט סתם לסימנא בעלמא, איז מוכח אויך פון דעם שם פון אונזער פרשה — תרומה[5]: אויב מ'זאל אננעמען אז דער נאמען פון יעדער סדרה איז בלויז ע"ש התחלתה [נאר היות דער נאמען דארף אונטערשיידן איין סדרה פון דער צוויי־טער, קען מען דערפאר ע"פ רוב ניט נוצן אלס שם דעם ערשטן ווארט (אדער ווערטער) ממש פון דער סדרה (ווייל זיי זיינען די זעלבע בכמה סדרות, לדוגמא: אלה תולדות, ויאמר ה' וכיו"ב), און מען מוז דעריבער אויסקלייבן א ווארט וואס שטייט בסמיכות צו התחלת הפרשה, וואס ווערט אויסטיילן די סדרה פון אנדערע סדרות] —

עפ"ז האט מען לכאורה געדארפט אונזער פרשה אנרופן (ניט מיטן נאמען „תרומה", נאר מיטן ווארט) „ויקחו"[6] וואס שטייט פריער און נעענטער צו התחלת הסדרה.

פון דעם איז מובן אז דאס וואס מען רופט די סדרה בשם „תרומה" איז (ניט בלויז צו מסמן זיין דערמיט די פרשה, אויסטיילן איר פון אנדערע פרשיות, נאר) ווייל ער גיט אדויס דעם אינהאלט פון דער סדרה, איר ענין כללי וואס טיילט איר אויס פון אלע אנדערע סדרות.

דארף מען פארשטיין: לבד זאת וואס לכאורה איז אין ווארט „תרומה" ניט אויסגעדריקט דער תוכן פון דער גאנ־צער סדרה (כדלקמן סעיף ב), איז נאכ־מער: דער ענין פון „תרומה" איז ניט קיין חידוש וואס איז דוקא אין דער סדרה, ווארום עס זיינען פאראן כמה מיני „תרומה", ובלשון חז"ל[7] „עשר

1) ראה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך.

2) ראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

3) להעיר ממדרש תדשא פ"כ: בכל הספרים הקדושים יש בהן חכמה ובינה ודיעה למה נכתבו ונקרא שמם כו' למה נקרא שמו בראשית כו'.

4) ראה שער היחוד והאמונה פ"א.

5) עוד הוכחה לזה — מפ' נח ותולדות, כמשנ"ת במ"א (ראה לקו"ש ח"ה ע' 354 ואילך. ועוד).

6) עד"ז נקרא ברמב"ם בסדר תפלות שלו („ויקחו לי"). ובראב"ע ריש פרשתנו: בפרשת ויקחו לי תרומה. אבל במנהג ישראל בכו"כ מקומות (ברובם), בכל החומשים שראיתי וכו' נקרא — תרומה. וראה עד"ז בכמה סדרות, דנקראות ברמב"ם וראשונים באופן א' (ובב' תיבות) ובמנהג ישראל (בדורות אחרונים?) בשם אחר (ובתיבה אחת), ולדוגמא: „ואתה תצוה", „תצוה" (הובא ונת' בלקו"ש חט"ז ע' 342, וש"נ); „פקודי", „אלה פקודי" (ראה לקמן ע' 250 הערה 3); „זאת תהי", „מצורע" (ראה לקו"ש ח"ז ע' 100, 103 ואילך); „ויקח קרח", „קרח" (לקו"ש חי"ח ע' 191. וש"נ); „ראשי המטות", „מטות"; „אלה מסעי", „מסעי" (לקו"ש חי"ח ע' 382. וש"נ). ועוד.

7) ברייתא דמלאכת המשכן בתחלתה. יל"ש כאן עה"פ. וראה פי' הר"א בן הרמב"ם ריש פרשתנו.

תרומות הן", און בפרשתנו רעדט זיך נאָר וועגן איין מין תרומה — די תרומה פאַר מלאכת המשכן (און אפילו לויט דרשת חז"ל[8], איז (נאָר) „ג' תרומות אמורות כאן"); ובפרט אז „תרומה" סתם, איז די תרומה וואָס מ'גיט צום כהן[9] — היינט ווי זאָגט מען אז דער נאָמען „תרומה" האָט אין זיך דעם תוכן מיוחד פון דער (גאָנצער) סדרה, בשעת אז דער ענין התרומה — תרומה סתם — רעדט זיך אין אַנדערע סדרות פון תורה (און מיט מער אריכות[10] ווי וועגן תרומת המשכן דאָ)?

ב. ועוד: דער תוכן מיוחד פון אונזער סדרה איז בפשטות — דער ציווי אויף מלאכת עשיית ובנין המשכן. ולכאורה ווערט אָט דער ענין בכלל ניט אַרויסגעבראַכט אין וואָרט „תרומה", וואָס ווייזט נאָר אויף דער הפרשה ונדבה פון אידן לצורך המשכן, אַבער ניט אויף דער עשיית המשכן — „ועשו לי מקדש"; היינט ווי קען מען זאָגן אז דער תוכן הסדרה — עשיית המשכן — ווערט אַרויסגעבראַכט אין (דעם וואָרט) „תרומה"?

די שאלה אין דעם איז נאָך שטאַרקער: לכאורה וואָלט מער מתאים געווען, אז די סדרה זאָל זיך אָנהויבן מיטן פסוק[11] „ועשו לי מקדש גו'", וואָס דאָס איז די נקודה יסוד והקדמה פון אַלע ציווים אין דער סדרה, כולל אויך דעם ציווי „ויקחו לי תרומה" (וואָס איז צוליב קענען מקיים זיין דעם ציווי „ועשו לי מקדש"): האָט דאָך פריער געדאַרפט שטיין „וידבר גו' ועשו לי מקדש גו'", און ערשט נאָך דעם די ציווים ווי דאָס זאָל דורכגעפירט ווערן בפועל: „ויקחו לי תרומה גו'" — נדבת המשכן, און (לאח"ז) ווי צו בויען דעם משכן[12].

פון דעם וואָס דער פסוק איז מקדים דעם ציווי „ויקחו לי תרומה" פאַרן פסוק „ועשו לי מקדש", איז משמע להיפך, אז (דער וואָרט) „תרומה" ברענגט אַרויס דעם תוכן ענין המשכן מער ווי דער פסוק „ועשו לי מקדש"!

ויתירה מזו: דער ענין המשכן איז לכאורה דער היפך פון ענין ה„תרומה": ענינו של משכן איז כשמו — (ע"ש) „ושכנתי[11] בתוכם"[13], ד.ה. (ניט די עשיית המשכן, „ועשו לי מקדש", נאָר) די השראת השכינה אין משכן, און כל זמן ס'איז נאָך דאָרט ניטא קיין שכנתי פון דער שכינה (כאָטש מ'האָט שוין פאַרענדיקט דעם גאַנצן בנין) הייסט עס נאָך ניט משכן (לאמיתתו)[14].

און השראת השכינה שבמשכן קען זיך אויפטאָן נאָר דורך רצונו וכחו ית' הכל יכול, וכמאמר שלמה[15]: „הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית

---

8) ירושלמי שקלים פ"א ה"א. פרש"י ר"פ „אמרו רבותינו".

9) בברייתא דמלאכת המשכן שם: תרומה גדולה. אבל בילש"ש כאן: מתחיל תרומה (סתם), תרומת מעשר. וכ"ה להלן בברייתא שם כשמתחיל לפרט: תרומה תרומת מעשר כו' לכהנים.

10) ראה בס"פ קרח.

11) כה, ח.

12) וע"ד מ"ש הרמב"ן ריש פרשתנו (וראה פי' בעקב יוד, ה) הטעם ש„הקדים הארון והכפורת", אף שקדם במעשה הוא עשיית המשכן את אהלו ואת מכסהו, „כי הוא מוקדם במעלה" ד„עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון".

13) ראה ראב"ע כאן כה, ח.

14) ראה פרש"י שמיני ט, כג. וראה אוה"ח פרשתנו כה, ח סד"ה ונראה שזהו הפי' (והחילוק): ועשו לי (ותיכף נעשה) מקדש, וכאשר שרתה בו שכינה — ה"ז משכן. וראה כלי יקר (כו, א) ד"ה ואת המשכן תעשה.

15) מלכים א ח, כז.

הזה״[16] (וואָס דאָס איז אַ תמי׳ קיימת, אַז שכינתו ית׳ הבלתי מוגבלת, וואָס „השמים ושמי השמים — כולל עולמות עליונים — לא יכלכלוך״, וועלט נמשך און איז שורה ושוכן „בבית הזה״), וואָס אין דעם איז מודגש, אַז דאָס קען אויפֿ־געטאָן ווערן בלויז מצד כחו ית׳ הבלתי מוגבל[17], און ניט מצד כחו ופעולתו פון דעם אדם למטה —

משא״כ דער פירוש ותוכן פון וואָרט „תרומה״, וואָס איז, אדרבה, מדגיש (ניט די השראת והמשכת אלקות במקדש וואָס קומט מצד למעלה, נאָר) דאָס וואָס דער מענטש טוט אין דעם; און נאָך מער: אין וואָרט „תרומה״ (ניט „מקדש״) איז אפילו ניט מרומז ווי די נדבת המשכן „קומט אַן״ און ווערט דעם אויבערשטנ׳ס, נאָר בלויז די הפרשת האדם[18]?

ג. ווען מען דאָס פאַרשטיין בהקדים אַ שאלה כללית אין דעם ענין: צוליב וואָס דערציילט די תורה באריכות הכי גדולה וועגן תרומת המשכן עשיית קרשי המשכן היריעות וכו׳? — ע״ד שאלת חז״ל[19] „מאי דהוה הוה״! תורה אליין זאָגט אַז דער משכן איז אַן ארעי כמש״נ[20] „ואהי׳ מתהלך באהל ובמשכן״, ס׳איז נאָר אַ ציווי „לפי שעה[21] כמו שנאמר[22] כי לא באתם עד עתה וגו׳״, דער ציווי לדורות איז דער בנין המקדש בירושלים[23], דער בית עולמים — היינט וואָס זיינען די פרטים פון משכן נוגע צו אידן לדורות בכל הזמנים ובכל המ־קומות[24], אויך נאָכדעם ווי דער משכן איז נגנז[25] געווארן און במקומו איז גע־בויט געווארן דער בית המקדש?

בשלמא דער סיפור (און דינים) וועגן דעם בנין פון די בתי מקדשות, כאָטש אַז אויך זיי זיינען חרוב געווארן, איז אַן ענין וואָס אידן דארפן וויסן בשייכות צום מקדש דלעתיד, וויייל דאָס רוב ועיקר הבנין דלעתיד איז מיוסד אויפן סדר הבנין פון בית ראשון ושני[26]; וואָס איז אָבער איצט נוגע צו וויסן די אַלע פרטים פון תרומת ועשיית המשכן[27]?

נאָך מער: בנוגע דעם בית המקדש איז די קריאה ולימוד פון די פרטי בנין הבית ניט נאָר אַ הכנה והכשרה צום בנין דלעתיד, וויייל „כשיבנה ב״ב יש לשמור

16) ועד״ז אמר משה לגבי המשכן — ראה פסיקתא דר״כ פ״ב. סוף פ״ו. פס״ר ספט״ז. תנחומא תשא יו״ד (ועוד).

17) וראה אוה״ת ויצא קעח, ב ואילך. ביאוה״ז (להצ״צ) ויצא ע׳ קד ואילך. ספר המאמרים פר״ת ס״ע קפג ואילך. ד״ה רב ברכי׳ (פ״ג) וד״ה האומנם תרמ״ג.

18) כפרש״י עה״פ ד״ה תרומה „הפרשה״ (וכן הוא בת״א ותיב״ע כאן). וההמשך בפרש״י: „יפרישו לי מממונם נדבה״, היינו בפי׳ הכתוב „ויקחו לי תרומה״, וכהמשך (וסיום) לפירושו „ויקחו לי תרומה — לי לשמי״. וראה בארוכה לקו״ש חט״ז ע׳ 284 ואילך.

19) יומא ה, ב. ועוד.

20) שמואל ב ז, ו. ועי׳ פרש״י שם. וראה זח״ב רמא, א. ובכ״מ.

21) לשון הרמב״ם ריש הל׳ בית הבחירה.

22) ראה יב, ט.

23) ראה רמב״ם שם ה״ג.

24) בפרש״י (כה, ט): וכן תעשו לדורות אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה כתבנית אלו תעשו אותם. אבל זהו רק בנוגע לכלי המשכן, אבל לא בנוגע למשכן עצמו. ולהעיר מרמב״ן שם: ולא ידעתי שיהי׳ זה אמת שיתחייב שלמה לעשות כלי בית עולמים כתבנית אלו. וראה ראי״ם גו״א ט״ז לפרש״י. ובארוכה אוה״ח שם.

25) סוטה ט, א.

26) ראה רמב״ם בהקדמתו לפיה״מ בנוגע למס׳ מדות. ובפתיחה למס׳ מדות מתוי״ט.

27) וראה בארוכה אוה״ח שם.

ולעשות התבנית ההוא כו'"[28], נאָר נאָכ־מער: דורך קריאה ולימוד פון צורת הבית איז — ווי דער אויבערשטער האָט געזאגט — „אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית"[29] (און כביאור חז"ל[29] דורך דעם באַוואַרנט מען אַז עס זאָל ניט זיין „בניין ביתי בטל")[30] —

במה דברים אמורים ווען די קריאה ולימוד איז אין די ענינים פון בנין בית המקדש, וואָס זיין בנין איז אַ מצוה לדורות (ס'איז נאָר וואָס בפועל קען מען איצט אים ניט בויען)[31]; משא"כ דער משכן איז דאָך געווען אַ ציווי נאָר לדורו.

ד. לכאורה וואָלט מען געקענט ענטפערן, ווי מ'האָט שוין געריידט אַמאָל בארוכה[32], אַז דער ציווי „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", כאָטש עס שטייט בנוגע בנין המשכן, איז דאָס אַבער אַ ציווי לדורות אויף בויען אַ „בית לה'"[33] — אַ ציווי אויף אַלע בתי מקדשות כולל דעם מקדש דלעתיד (ד.ה. אַז דער ציווי אויף אַלע בתי מקדשות לערנט מען אָפּ פון דעם ציווי אויף בנין המשכן).

זאת ועוד: הגם אַז דער ציור און פרטים פון מדת ארכו ורחבו פון ביהמ"ק זיינען געווען אַנדערש ווי אין משכן, זיינען אַבער די ענינים העיקריים שבו געווען בדוגמת המשכן (כמבואר ברמב"ם[34]); אַזוי אויך פון דעם ציווי אויף תרומת ונדבת המשכן, לערנט מען אַרויס לגבי ביהמ"ק, אַז „הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים"[35].

וואָס לפ"ז איז מובן, אַז אויך די קריאה ולימוד פון מלאכת המשכן איז נוגע און העלפט אַז דער בניין ביהמ"ק זאָל זיין כדבעי.

ויתירה מזו יש לומר (עכ"פ בפנימיות הענינים): דאָס וואָס בפועל איז געווען באופן זה, אַז פריער האָט מען געבויט אַ משכן „לפי שעה" (אין זמן פון „עדיין לא באתם עד עתה וגו'") און ערשט דער־נאָך[36] אַ „בית לדורי הדורות"[37], איז עס דערפאַר וואָס אַזוי איז דער סדר און אופן קיום המצוה (מן הקל אל הכבד): פריער משכן (אוהל, ארעי) ולא באופן דנחלה במקום, און ערשט דערנאָך האָט געקענט זיין (בית, קביעות, נצחיות) דער בית עולמים בירושלים[38].

און דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק בנוגע דעם לימוד וקריאה אין „צורת הבית"; כדי עס זאָל זיך אויפטאָן בשלימות דער „כאלו הם עוסקין בבנין הבית" (פון בית המקדש), איז ניט גענוג די קריאה ולימוד אין תורת הבית, נאָר פריער זאָל זיין די קריאה ולימוד פון צורת המשכן — אויך פון די פרטים

---

28) ל' הרמב"ם בפיה"מ שם.
29) תנחומא צו יד. ובכ"מ.
30) ראה בארוכה לקו"ש חי"ח ע' 411 ואילך. וש"נ.
31) ראה אוה"ח שם, ח. ובארוכה — לקו"ש שם.
32) בביאור הרמב"ם ריש הל' בית הבחירה — ראה לקו"ש חט"ז ע' 302 ואילך. וש"נ.
33) ל' הרמב"ם שם.
34) שם פ"א ה"ה. וראה שם פ"ו הי"א. פ"ז הי"א. ועוד. וראה לקו"ש שם ע' 305 (סי"ד). וש"נ.
35) רמב"ם שם פ"א הי"ב.
36) להעיר מזח"ב שם ואוה"ח שם — הטעם בזה שלאחרי המשכן הוצרך להיות משכן שילה לפני בנין ביהמ"ק בירושלים.
37) רמב"ם שם ה"ג.
38) להעיר ממשנ"ת (לקו"ש חי"ז ע' 21 הערה 69), שהסדר דמשכן ביהמ"ק (דשלמה) וביהמ"ק דלעתיד הוא — אור, כלי, דירה לעצמותו. ע"ש.

וואָס זיינען ניטאָ אין מקדש; און ערשט דערנאָך קען זיך אויפטאָן (דורך קריאה בצורת הבית) דער „אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבנין הבית״[39].

דאָס איז אַבער ניט מספיק, וואָרום וויבאַלד אַז התורה היא נצחית[40], איז כשם ווי בפועל איז געווען אַזאַ זמן ומצב וואָס דער משכן איז געשטאַנען בפ״ע, און מיטן בנין המשכן האָט מען מקיים געווען די מצוה פון „ועשו לי מקדש״, דאַרף מען זאָגן, אַז אויך דער ענין איז אַ נצחי[41] — אַז ס׳איז דאָ די הוראה ומעמד ומצב ברוחניות פון דעם ענין וקיום בנין המשכן[42], ווי דאָס איז בפ״ע[43].

ה. והביאור בזה:

בנוגע דעם זמן פון השראת השכינה למטה געפינט מען אין מדרשים צוויי דעות. לויט איין מאמר חז״ל האָט זיך דאָס אויפגעטאָן במ״ת, וואָס דעמאָלט „בטל[44] גזירה ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים ואני המתחיל שנאמר[45] וירד ה׳ על ה״ס[46], וכתיב[47] ואל משה אמר עלה אל ה״; און אין אַן אַנדער אָרט זאָגן חז״ל[48]: „אימתי שרתה השכינה בארץ ביום שהוקם המשכן״[49].

ומובן אַז מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: די השראת השכינה במ״ת איז געווען ווייל „אני המתחיל וירד ה׳ על ה״ס״, און וויבאַלד דאָס איז געווען מצד למעלה, איז דעריבער, כאָטש אַז בשעת מעשה ווען ירד ה׳ על ההר, איז „כל הנוגע בהר מות יומת״[50], ס׳איז דאָ

---

39) וי״ל שזה גופא מרומז (עכ״פ) ברמב״ם — בזה שהאריך להביא שם „וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו והי׳ לפי שעה שנאמר כו׳ כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל כו׳״ — הסדר בהקמת המשכן גלגל שילה• וכן נוב וגבעון עד ל„גבנה המקדש בירושלים״, שבזה מבואר לא רק הסדר שהי׳ בקיום המצוה ד„ועשו לי מקדש״ (דמאי דהוי הוי) כ״א סדר הלימוד דהל׳ ביהב״ח, שקיום מצות בנין ביהמ״ק ע״י שעוסקים בצורת הבית (כנ״ל במדרשים, וכמו שמדגיש הרמב״ם בריש ההלכות בהכתוב (תהלים קכב, ו) שהביא „שאלו שלום ירושלים גו׳״ — ראה בארוכה לקו״ש חי״ח שם ע׳ 415-6) הוא כשלומדים ההלכות על סדר הרמב״ם — כולל ומתחיל ע״ד המשכן שעשה משה, גלגל שילה וכו׳.

40) תניא רפי״ז.

41) ובדוגמת מ״ש הצפע״נ (מפענ״פ פ״ה סי״ב, וש״נ) לענין שבועת משה, שהמתפיס בו חל הנדר, אף שהתיר שבועתו, ד„כיון שהשבועה כתובה בתורה הוה דבר הנמשך וכאילו השבועה ישנה תמיד״, „דכל שכתוב בתורה הדבר הוי נצחי ולא רק מה שהי״.

42) ולהעיר מהפי׳ בהגש״פ: אלו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את בית הבחירה דיינו, שהרי יש להם משכן ובבנין ביהמ״ק נתוספו עשרה נסים (רשב״ם, כל בו, אבודרהם ועוד).

43) ובפרט שגם כפשוטו המשכן הוא נצחי (ולא נחרב כביהמ״ק) ורק נגנז (סוטה שם•), ויתירה מזו ארז״ל (יומא עב, סע״א. סוכה מה, ב) עה״פ (פרשתנו כו, טו) עצי שטים עומדים — „שעומדים לעולם ולעולמי עולמים״, „שישובו״ — ראה פרש״י יומא וסוכה שם. וראה בחיי פרשתנו שם. וראה תנא דבי אליהו רבה ספכ״ה (כג): ומפני מה נטמן המשכן עד היום הזה מפני שעשאוהו הכשרים בנדבת לבם וקשה לפני הקב״ה להפסיד כל מה שעשו הכשרים בנדבת לבם ולעתיד יבא הקב״ה וישרה בתוכו כמדה הראשונה שנאמר כו׳ באתי לגני גו׳. וראה לקו״ש חט״ז ע׳ 305. ע׳ 465 ואילך.

44) שמו״ר פי״ב, ג. תנחומא וארא טו.

45) יתרו יט, כ.

46) ולפי פי׳ המת״כ כ״ה הכוונה בב״ר פי״ט, ז.

47) משפטים כד, א.

48) במדב״ר פי״ג, ב. פי״ב, ו. ובכ״מ.

49) ובלקו״ת צו י, ד: ומעשה המשכן הוא תיקון לזה להיות דירה בתחתונים כו׳ וכמ״ש ברבות בראשית פי״ט כו׳. וראה רד״ה באתי לגני השי״ת.

50) יתרו שם, יב.

•) ראה הערה 36.

•) וראה תדבא״ר פי״ח: אשריהן הצדיקים שאין שונא שולט להם ובמעשי ידיהם שכן מצינו במשכן כו׳ אבל במשכן שעשה שלמה שלט בו שונא כו׳.

קדושה אין דעם גשמי פון הר סיני, איז אבער „במשוך היובל" — דער „סימן סילוק שכינה" — איז „המה יעלו בהר"[51], דער הר סיני איז געבליבן ווי פריער, חול[52].

משא"כ די השראת השכינה במשכן איז געקומען דורך „ועשו לי מקדש", ע"י עשיית בנ"י (און ווי דער פסוק איז דאָס מדגיש אויך בא פרטי המשכן והכלים: ועשו[53], ואת המשכן תעשה[54], וכו'), און וויבאלד די השראת השכינה איז געקומען דורך עשיית האדם[55], איז די קדושה נקבע געווארן[56] אין דער חפצא (גשם) פון משכן[57], ס'איז גע־ווארן א קדושה אין דעם משכן וחלקיו.

בסגנון תורת החסידות ובלשון המדרש הנ"ל: די השראת השכינה בשעת מ"ת איז געווען מצד למעלה[58] — „ואני המתחיל שנאמר וירד ה' על ה"ס"; און וויבאלד אז דער מכוון פון „עליונים ירדו לתחתונים" איז, אז „תחתונים יעלו לעליונים" (ועלט זאל ווערן א דירה לו ית'), און למעלה איז דאָך „אין כח חסר פועל"[59] — זיינען די „תחתונים" גע־ווארן א דירה לו ית'[60] (וואָס דערפאר געפינט מען אז דער קול פון די עשה"ד איז געקומען פון אלע ד' רוחות העולם און שמים וארץ[61], דהיינו, אז ווען עס „ארויסגעשריען" דעם ענין פון „אנכי ה' אלקיך").

די שלימות הכוונה איז אבער, אז די „תחתונים" זאלן ווערן א דירה צום אויבערשטן ניט נאר דורך דעם „פועל" וואָס ווערט מצד כחו ית' (וואָס איז ניט חסר פועל), און עס איז נאך אבער ניטא דער „קב שלו"[62] עשיית התחתון, נאר

---

51) שם, יג ובפרש"י.

52) לבד בנ"י שפסקה זוהמתן (שבת קמו, א. וש"נ) גם לאחרי במשוך היובל ולתמיד (ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתקלא). ואף שע"י חטא העגל חזרה (זח"א נב, ב. קכו, ב. ח"ב קצג, סע"ב) לא חזרה לגמרי (כדמוכח בשבת וכו' שם. וראה חסד לאברהם מעין ראשון (עין כל נהר) פי"ג. נצוצי אורות לזח"ג יד, ב. לקו"ש חי"א ע' 10). ולהעיר מהדיוק חזרה ולא שהוא דבר חדש. ועצ"ע.

53) מתחיל מהארון (פרשתנו כה, יו"ד ואילך) „ועשו ארון", „ועשית בדי", „ועשית כפורת גו", וכן בכל פרטי הכלים. והקרשים (כו, טו ואילך).

54) כו, א.

55) להעיר מאבות דר"נ (פי"א): גדולה מלאכה שאף הקב"ה לא השרה שכינתו על ישראל עד שעשו מלאכה• שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ולהעיר מל' רש"י פקודי (לט, מג) שמיני (ט, כג): יה"ר שתשרה שכינה במעשה ידיכם.

56) ראה גם לקו"ש חט"ו ס"ע 205 ואילך (וש"נ) עד"ז לגבי קדושת א"י, שחלות הקדושה בארץ נקבעה דוקא ע"י מעשה הכיבוש. וגם בנוגע לקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה (רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ו הט"ז) קביעת הקדושה בהמקום היא מצד מעשה הקידוש שקדשה שלמה (ראה שם הערה 49). וראה גם לקו"ש חי"ט ע' 147.

•) דכולל כל בנ"י. ראה ויקהל לו, ד: העושים את כל מלאכת הקודש איש איש ממלאכתו אשר המה עושים. שם, ז: והמלאכה הי' דים (ובפרש"י שם). פרש"י שם לז, א: שנתן נפשו על המלאכה. פקודי לט, לב ובפרש"י שם: ויעשו בני ישראל את המלאכה גו'.

57) ואולי י"ל שזהו החילוק בין הענין דהשראת השכינה (שזה הי' במ"ת) ל„ושכנתי בתוכם" שע"ש נק' משכן (ראה תניא פמ"א (נז, ב). אגה"ק סכ"ג (קלו, א)). ולהעיר מפלוגתת הראשונים בהשראת השכינה במקום המקדש והביאור בזה (בהס' שבהערה 17, וש"נ).

58) ראה לקו"ת ראה כח, ב. המשך תער"ב · שם ע' תתקל ואילך. וראה לקו"ש ח"ח ע' 23 ואילך.

59) ראה פרדס שי"א פ"ג — הובא ונת' בסהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פי"א. המשך תרס"ו ע' ה ואילך. קלט ואילך. (וראה בהוספות שם ע' תרד ואילך — בהוצאת קה"ת תשל"ו. ובהוצאת תנש"א ע' תרנו ואילך). ד"ה שובה וד"ה ולקחתם אעת"ר.

60) וראה לקו"ש חי"ט ע' 5-194, שזה נעשה בתחלת הבריאה מצד נתאווה הקב"ה כו'.

61) תנחומא שמות כה. שמו"ר פ"ה, ט. הובא ברש"י יתרו כ, ב. תניא פל"ו.

62) ב"מ לח, א.

עס זאל זיין א „פועל" וואס ווערט געטאן דורך דעם תחתון, אז דער אדם בעבודתו זאל פון עוה"ז מאכן א דירה לו ית'.

און דאס איז דער אויפטו פון משכן לגבי מ"ת — אז דער „ושכנתי בתוכם" האבן אידן ממשיך געווען דורך זייער עבודה — דורך „ועשו לי מקדש".

און דערמיט ווערט פארשטאנדיק דער טעם וואס דער פסוק איז מקדים דעם ענין פון „ויקחו לי תרומה" — ווייל אט דער ענין, אז השראת השכינה (במשכן) קומט דורך דער עבודה פון אידן, דריקט זיך אויס אין דעם ענין פון „תרומה", כדלקמן.

1. „תרומה" האט צוויי טייטשן: א) פירוש רש"י[63] — הפרשה. ב) הרמה[64]. די צוויי פירושים, וואס זיינען פארבונדן זב"ז, זיינען ניט נאר מסביר אז די „הרמה" (פון וועלט (ועניני': זהב וכסף גו')) צו אלקות טוט זיך אויף דורך „הפרשת" האדם, נאר זיינען אויך מתאר דעם אופן העבודה והעלי':

דער ווארט „תרומה" — הפרשה — איז מדגיש, אז ניט אלץ וואס ער האט גיט דער אדם אוועק, ער שיידט אפ (א טייל) פון זיינע נכסים און איז דאס מרים, גיט אוועק אויבן, צום אויבערשטן „לי — לשמי"[65].

און עס איז דא א חילוק צווישן די צוויי אופני השראת השכינה הנ"ל: בשעת דאס ווערט נמשך מצד למעלה — ווי בא מתן תורה — איז די השראת השכינה באופן שוה בכל חלקי העולם.

משא"כ ווען די השראת השכינה ווערט אויפגעטאן דורך דער עבודה ופעולת התחתון, המטה, איז דא דער חילוק לפי דרגת נדיב לבו און דאס איז בסדר והדרגה, מן הקל אל הכבד: „תחתונים" וואס זיינען ניט (בטל צו) אלקות, און דער איד בעבודתו איז מפריש פון זיי (תפסת מרובה לא תפסת[66]) א חלק (פון וועלט) און איז דאס מרים, הויבט עס אויף צום אויבערשטן. און דערנאך גייט ער מדרגא לדרגא, און ער איז מפריש און מרים נאך (און א שווערערן) חלק פון וועלט[67], ביז די גאנצע וועלט זאל ווערן א דירה פאר דעם אויבערשטן דורך עבודתו[68].

און דער חילוק הנ"ל איז ניט נאר אין דעם סדר ואופן הבירור והעלי' פון וועלט, נאר דאס דריקט זיך אויך אויס אין אופן הביטול וואס די השראת השכינה איז פועל:

ווען דאס קומט מצד למעלה, פועל'ט דאס א ביטול אין מציאות העולם (וואס רום דער גילוי שכינה גיט ניט קיין

---

63) ובתרגומים כאן, כנ"ל הערה 18.

64) זהר פרשתנו קמז, א. וראה לקו"ש חט"ז שבהערה 18.

65) פרש"י ריש פרשתנו. וראה לקו"ש שם.

66) חגיגה יז, א. וש"נ.

67) ע"פ הנ"ל יש לבאר סדר הפרשיות — יתרו משפטים תרומה (ראה לקו"ש חט"ז ע' 247): יתרו הוא פ' מתן תורה, המשכה מלמעלה למטה שפעלה (בישראל — גילוי האמונה, ובעולם) ביטול העולם: אחרי מ"ת מתחילה העבודה דבירור העולם לייחד מציאות העולם עם אלקות. והסדר בזה הוא, דתחלה הוא פ' משפטים (מצות שכליות), הפעולה ב(שכל) האדם, שנעשה „יחוד נפלא" עם חכמתו ית' (תניא פ"ה), ואח"כ פ' תרומה — בירור והעלי' דעניני העולם. וראה לקו"ש חי"ג ע' 907 ואילך.

68) ראה לקו"ש (שנסמן לקמן הערה 75) יתירה מזו, שי"ל שבהפרשת ונתינת מתנות כהונה מתבטאת שלימות הענין דדירה בתחתונים, בהחלק הנשאר ברשות האדם, שמשתמש בזה לא מפני שהם נכסיו שלו, אלא לפי שהקב"ה „הוא הנותן לך" — נתנו לו וצריך להשתמש בזה כפי רצון ה'.

אָרט פאַר אַ מציאות וואָס איז ניט אלקות), וכמחז"ל[69] (ביי מ"ת): צפור לא צווח כו' שור לא געה; משא"כ דער ביטול מצד השראת השכינה וואָס ווערט אויפגעטאָן מצד עבודת ופעולת האדם (ובפרט בתחלת העבודה, ווען מ'הויבט אָן „בויען דעם משכן"), איז עס בלויז אָן ענין פון „הפרשה" — ער נעמט פון זיין מציאות און גיט עס אָפּ, איז דאָס „מרים" (העכער פון זיך) צום אויב־ערשטן, אָבער ניט באופן אַז ער איז מבטל בתכלית, שולל זיין עצם מציאות, אַ מענטש מצד עצמו קען ניט לגמרי שולל זיין און מבטל זיין דעם עצם המציאות שלו.

אין מער כללות'דיקע אותיות: במתן תורה — ביטול התחתון, בעשיית המשכן — הזדככות התחתון.

ז. און דאָס איז דער טעם וואָס די תורה רעכנט אויס די אָלע י"ג[70] (ט"ו[71]) פרטי דברים וואָס זיינען דאָ אין דער תרומה פאַר מלאכת המשכן, ווייל אין עבודת האדם צו מאַכן פון די עניני העולם אַ דירה לו ית'[72], איז די עבודה ועלי' פון יעדן חלק פון וועלט אין אַן אַנדער אופן[73] — ס'איז אַ באַזונדער סאָרט תרומה (סיי בהפרשה סיי בה־רמה).

ועפ"ז איז מובן וואָס די תורה איז מקדים דעם ציווי „ויקחו לי תרומה" פאַר „ועשו לי מקדש", און וואָס דער שם הסדרה איז „תרומה" — ווייל דער עיקר ענין וחידוש פון דער סדרה איז דער תכלית פון דירה בתחתונים (בבנין המשכן) וואָס ווערט אויפגעטאָן ע"י עבודת ופעולת האדם, וואָס סדרה — מן הקל אל הכבד (הפרשה ותרומה און ערשט דערנאָך — מקדש) — דוקא דורכדעם פירט זיך אויס די שלימות הכוונה פון בריאת העולם.

און דאָס איז דער ענין התרומה, די השראת השכינה ע"י הפרשת האדם באופן הנ"ל, לאחרי ווי עס איז געווען במ"ת מצד הבורא (ואני המתחיל) — מצד עבודה, און דוקא דעמאָלט ווערט נמשך עיקר שכינה בתחתונים[74].

און דערמיט איז אויך מובן וואָס די סדרה הייסט „תרומה", ווייל די שלימות און מעלה פון אָלע (עשר) תרומות[75], איז

69) שמו"ר ספכ"ט.

70) פרש"י ריש פרשתנו (ודעת זקנים מבעה"ת). תנחומא כאן ה. שהש"ר פ"ד, יג. זח"ב קמח, א.

71) בחיי כה, ז. כלי יקר פרשתנו שם, ג. וראה זח"ב קלה, א. — ובראב"ע (כה, ג) טז' דברים! — וראה רא"ם וחזקוני. וראה אוה"ת (פרשתנו ע' א'שפג. א'שצ. א'תי. א'תיד). תיווך ב' הדיעות. ועד"ז ברע"ב וש"ך עה"ת כאן.

) מה שמביא לקמן בפרשתנו (כה, מ) בשם הגאון (הרס"ג) „שמונה עשר דברים הם במשכן" — אינו שייך למנין דידן, כי שם הכוונה להדברים שהיו במשכן (ראה ראב"ע שם לפנ"ז ובפ' הקצר: הארון כו' אור השכינה כו' קרבן עוף ובהמה כו' שחיטה כו'), ולא הדברים של תרומת (נדבת) המשכן (שמהם נעשה המשכן וכליו).

*) י"א שהכוונה לרב האי גאון על סמך שנמצאו ביטוים דומים להנ"ל בשו"ת רה"ג שהובאה בפי' הר"מ בוטריל לס"י פ"ד מ"ב. ותמוה ביותר – לאחרי שברירוי מקומות בהראב"ע מובא „הגאון" ולד"ה הכוונה להרס"ג. ואפילו את"ל שהרה"ג פי' כך אין זו הוכחה כלל שאין זה פי' הרס"ג ולהוציא „הגאון" דכאן – מפי' „הגאון" בהראב"ע בכל מקום!

72) ראה לקו"ש ח"ג ע' 907 ואילך.

73) ראה לקו"ש ח"א ע' 112 ואילך.

74) ראה המשך תער"ב שם (ס"ע תתקלה ואילך), דגילוי אלקות בדרך פשיטות בדוגמת לעת"ל הי' בביהמ"ק שהוא השלימות ד(ועשו לי מקדש —) משכן ד„בביהמ"ק הי' התפיסה דאלקות בפשיטות ומי שהי' בביהמק"ד הי' בו הרגש אלקות כו'", ע"ש. משא"כ במ"ת (ראה בהנסמן לעיל הערה 58).

75) ראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 221 ואילך (סעיף ד־ח) דשלימות הענין דדירה בתחתונים הנ"ל מתבטאת בהענין דהפרשת תרומה וכל מתנות כהונה.

ווי עס ווערט אויסגעדריקט בפרשתנו, אין דער תרומה — הפרשה והרמה, עס ווערט א משכן — השראת השכינה ע"י פעולת ועבודת האדם.

ח. עפ"ז יש לבאר ווי אויך דער בנין ומצב המשכן בפ"ע (ניט נאָר אלס הכנה והקדמה צום בית המקדש) איז אויך אן ענין נצחי[76], התורה היא נצחית:

דאָס וואָס דעמאלט האָט זיך אָנגעהויבן דער ענין ה„תרומה", די עבודת המטה, איז געווען ניט נאָר דערפאָר וואָס ס'איז נאָך מ"ת, נאָך דעם „במשוך היובל"[77] (דער סימן לסילוק שכינה[78]) ובמילא האָט זיך שוין ניט אָנגעהערט בגלוי דער „וירד ה' על ה"ס", נאָר אויך ווייל ס'איז געווען אין מדבר:

מדבר ברוחניות[79] איז אן אָרט (ומצב) וואָס „לא[80] ישב אדם (העליון[81] שעל הכסא) שם" — ס'איז דאָרטן ניטא קיין ישוב — גילוי אלקות; משא"כ אן עיר מושב איז אן אָרט וואו ס'איז דאָ גילוי אלקות — ישב אדם העליון שם.

און דאָס איז בכללות דער חילוק צווישן משכן און ביהמ"ק (בירושלים): דעם ביהמ"ק האָט מען אויפגעבויט נאָכדעם ווי אידן זיינען געקומען „אל המנוחה ואל הנחלה", וועו מ'איז אָרויס פון מדבר און געקומען אין א מקום מושב בנ"א; און געבויט האָט מען אים אין אזא ארץ (ישראל) וואָס אויף איר שטייט[82] „תמיד עיני ה"א בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", און בארץ ישראל גופא — אין ירושלים, אן אָרט פון יראת שלם[83] (שלימות היראה[84]), ובירושלים עצמה — במקום וואָס איז „שער השמים"[85] —

איז דער ענין המקדש, די דירה לעצמותו, וואָס מ'מאכט פון דברים תחתונים, אן אויפטו וואָס קומט ניט אינגאנצן מצד עבודת האדם, נאָר אויך מצד אשר אבחר, דער ג־טלעכער בחירה (וקדושה) וואָס איז דאָרט שורה און מאכט זי (מער) מוכשר צו ווערן א כלי לאלקות.

אין מדבר אבער, וואָס איז ניט קיין מושב אדם, און איז כלל ניט ראוי צו זיין א כלי לאלקות; ואדרבה — ס'איז מדבר העמים[86], נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים[87] — דאָרט איז די עשיית המשכן (אויפמאכן דאָרט א דירה פאָר דעם אויבערשטן) דורכאויס מצד עבודת האדם, באופן של תרומה, כנ"ל.

און דערפאָר, דוקא פון „מקדש המדבר"[88] נעמט מען די הוראה און נתינת כח, אז אויך אין זמן הגלות ווען „אותותינו לא ראינו"[89], אין אונזער „מדבר העמים", עס זעט זיך ניט קיין גילוי אלקות, ס'איז א חושך כפול ומכופל, איז אויך אין אזא מעמד ומצב האָט מען דעם כח צו בויען א משכן — ושכנתי בתוכם — פאָר דעם אויבערשטן.

---

76) שעפ"ז יומתק זה שהמשכן הוא קיים לעולם (ראה הערה 43).
77) יתרו יט, יב־יג.
78) פרש"י שם, יג.
79) ראה לקו"ת ראה לב, סע"ב ואילך. ובכ"מ.
80) ירמי' ב, ו.
81) לקו"ת נשא כ, ג. ראה שם.
82) עקב יא, יב.
83) ב"ר פנ"ו, יו"ד. תוד"ה הר תענית טז, א.
84) לקו"ת ר"ה ס, ב. שה"ש ו, ג. ובכ"מ.
85) ויצא כח, יז. ובמדרז"ל לשם.
86) יחזקאל כ, לה. וראה בחיי, אוה"ח ועוד ר"פ מסעי. לקו"ת ר"פ נשא. ובכ"מ.
87) עקב ח, טו.
88) ל' הרמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב.
89) תהלים עד, ט.

ט. ע"פ הנ"ל וועט מען אויך פאר־שטיין דעם טעם פאַרוואָס דער ציווי אויף בנין המקדש לערנט מען אַפ פון משכן דוקא (כנ"ל סעיף ד'):

וויבאַלד אַז דער אויפטו פון השראת השכינה במקדש (לגבי מ"ת) איז דאָס וואָס עס ווערט אויפגעטאָן מצד עבודת האדם, און דער ענין איז געווען בעיקר און מער בגלוי אין משכן שבמדבר דוקא, און דערפון „לערנט מען אַפ" אַז דאָס איז דער עיקר הדגשה אויך אין מקדש.

ועפ"ז יש לבאר בפנימיות הענינים וואָס דער רמב"ם איז מדייק צו אַנרופן דעם משכן — „מקדש המדבר", אין דער הלכה „והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן וביממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר" — כאָטש אַז דערמאָנענדיק דעם משכן אין אַ פריערדיקער הלכה[90] זאָגט ער ניט דעם לשון „מקדש המדבר"[91]:

אָט דער ענין וואָס איז דאָ ביי בנין ביהמ"ק „לבנות ולסעד בעצמן וב־ממונם" — עבודת האדם באופן של תרומה — נעמט זיך פון (און איז בדוגמת) „מקדש המדבר", „אשר לא ישב אדם שם", וואָס דאָרט איז ניט קיין אָרט וואָס האָט אַ שייכות צו גילוי אלקות און דער משכן איז געמאַכט גע־וואָרן דורכאויס ע"י עבודת ופעולת האדם, כנ"ל.

יו"ד. דאָס איז אויך די הוראה פון ענין המשכן ותרומתו פאַר יעדן איינעם בפרט און אין יעדן זמן וואָס ער גע־פינט זיך:

עס טרעפט זיך לעת מן העתים, אַז אַ איד פילט באַ זיך אַז ער איז אין אַ מעמד ומצב פון „מדבר", „אשר לא ישב אדם שם" — עס איז ניטאָ באַ עם ר"ל „ישב" פון קיין ענין שבקדושה און ג־טלעכ־קייט, קען ער דעמאָלט ח"ו אַריינפאַלן אין יאוש — זאָגט מען אים, אַז ס'איז דאָ דער מקדש המדבר, ואדרבה: דער ציווי „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" האָט זיך אַנגעהויבן און איז געווען בפועל אויף דעם משכן ווי די אידן זיינען (אין אַ מעמד ומצב פון) במדבר.

און דורך דעם וואָס אַ איד מאַכט אַ משכן זייענדיק אין אַ מצב פון מדבר, ווערט דער יתרון האור מן החושך[92], ביז ער קומט צו „מדבר דקדושה" — צו די בחי' פון „כי לא אדם הוא", וואָס איז העכער פון בחי' אדם העליון[93].

(משיחת ש"פ תרומה תש"מ)

---

90) בריש הל' בית הבחירה לא כתב (משכן שעשה משה רבינו) במדבר.

91) משא"כ לפנ"ז בה"ה שכתב „כעין קלעי החצר שהיו במדבר".

92) קהלת ב, יג.

93) ראה לקו"ת במדבר ד, ג ואילך. שה"ש כב, א. כג, סע"ב ואילך. ועוד. וראה לקו"ש חט"ז ע' 473.